

REPUBLICA MOLDOVA
JUDECĂTORIA CHIȘINĂU
SEDIUL CIOCANA

mun. Chișinău, str. Mihail Sadoveanu, nr. 24/1,
Republica Moldova, MD-2044,
tel./fax (+373 22) 333 665; (022) 337 520
e-mail: jci@justice.md

*Sediul specializat în examinarea cauzelor cu privire la activitatea
judecătorului de instrucție*

REPUBLIC OF MOLDOVA
THE COURT OF CHISINAU
CIOCANA COURT OFFICE

Chisinau city, Mihail Sadoveanu street, nr.24/1,
Republic of Moldova, MD-2044,
tel./fax (+373 22) 333 665; (022) 337 520
e-mail: jci@justice.md

*The Court Office specialized in the examination of the cases concerning
the activity of the investigative judge*

Curtea Constituțională

MD – 2004, mun. Chișinău, str. Al. Lăpușneanu, nr. 28

Judecătoria Chișinău (*sediul Ciocana*), Vă expediază pentru examinare sesizarea avocatului Aliona Dragomir, care acționează în apărarea drepturilor și libertăților și intereselor legitime ale petiționarului Russu Denis, privind sesizarea Curții Constituționale, în vederea verificării constituționalității prevederilor art.313 alin. (4) din Codul de procedură penală.

Se anexează: Cerere privind ridicarea excepției de neconstituționalitate pe 8 file.

Sesizarea privind excepția de neconstituționalitate pe 20 file.

Copia plângerii înaintată în condițiile art. 313 din Codul de procedură penală pe 53 file (cu anexe).

Încheierea din 20 septembrie 2023 pe 1 file.

Total -83 de file.

Vicepreședintele interimar

Judecătoriei Chișinău (*sediul Ciocana*)

Victor Rațoi

Grefier: Olga Dogoter

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ A REPUBLICII MOLDOVA

str. Alexandru Lăpușneanu nr. 28

mun. Chișinău, MD-2004, RM

Sesizare privind excepția de neconstituționalitate

Prezentată în conformitate cu prevederile art. 135 alin. (1) lit. a) și g) din Constituție
(ridicată în cadrul dosarului nr. 10-1748/2023, pendinte la Judecătoria Chișinău, sediul Ciocana)

Chișinău 2023

pagina 1 din 20

I. AUTORUL SESIZĂRII:

Petiționarul (petentul) în cadrul procesului penal nr. 10-1748/2023, aflat pe rol la Judecătoria Chișinău, sediul Ciocana, Russu Denis Vladimir, IDNP: _____, născut la _____, la moment actual deținut la Penitenciarul 17, MD-5400 or. Rezina, str. Nistreană, nr. 1.

Reprezentat de către avocat Aliona Dragomir, telefon mobil: _____

II. OBIECTUL SESIZĂRII:

Obiectul prezentei sesizări constituie solicitarea exercitării controlului constituțional a unor prevederi din art. 313 alin. (4) Cod de procedură penală al Republicii Moldova [în redacția LP245 din 31.07.23, MO325-327/22.08.23 art.579; în vigoare 22.08.2023];

Consider că este necesar să verificăm sintagma „**fără prezența părților**” din alin. (4) al art. 313 Cod de procedură penală, pentru clarificarea acestei norme prin prisma „accesului liber la justiție” și corespunderea respectării „dreptului la un proces echitabil” în cazul în care, în baza art. 58, 60, 212 și 323 Cod de procedură penală, victima torturii (parte vătămată), beneficiază de dreptul: *să participe la ședința de judecată, inclusiv la examinarea materialelor cauzei; să depună declarații și să dea explicații în ședință de judecată închisă și secretă; să pledeze în dezbateri judiciare; iar, judecarea cauzei se desfășoară cu participarea părții vătămate sau a reprezentantului ei, cât și verificarea conformității cuvântului „poate” din norma vizată „cu principiul certitudinii juridice”, or, evident că legiuitorul nu a prevăzut modul și condițiile de excepție obligatorie, când petiționarul poate se pretinde la audierea în fața instanței, participând personal la examinarea cauzei penale, iar, instanța va decide necesar citarea părților pentru prezentare la proces, or, această categorie de dosare este considerată ca fiind o excepție de la regula generală instituită de norma legală.*

Astfel, se solicită verificarea corespunderii constituționalității dispozițiilor art. 313 alin. (4) din Cod de procedură penală, în coraport cu prevederile art. 16, 20, 23, 26, 53 și 54 din Constituția Republicii Moldova.

III. CIRCUMSTANȚELE CAUZEI EXAMINATE DE CĂTRE INSTANȚA DE JUDECATĂ:

În procedura Judecătoriei Chișinău, sediul Ciocana, la judecătorul de instrucție, Victor Rațoi, se află spre examinare cauza penală, plângerea înaintată în baza art. 313 Cod de procedură penală (dosarul nr. 1-21056815-12-10-04092023-1), depusă de petiționarul Denis Russu (nr. de înregistrare 37996) și avocata Aliona Dragomir (nr. de înregistrare 37997), împotriva ordonanței procurorului în Procuratura mun. Chișinău, Oficiul Principal, Ion Geru din 21.07.2023, emisă pe marginea examinării materialelor procesului penal nr. 17 din 18.02.2016, privind faptele pretinselor acțiuni de tortură în privința lui Russu Denis, Timofti Oleg, Ișcenco Veaceslav și Pridorjînii Victor de către organele de drept în timpul reținerii și audierii în cadrul cauzei penale nr. 2014028075 din 30.05.2014, prin care s-a dispus refuzul de a porni urmărirea penală în cazul

menționat, din considerentul că fapta nu întrunește elementele infracțiunii și împotriva ordonanței procurorului, adjunct-interimar al procurorului-șef al Procuraturii mun. Chișinău, Viorel Beiu din 21.08.2023 privind respingerea plângerii ca neîntemeiată, înaintată în ordinea art. 299¹ – 299² CPP.

Ambele plângeri penale au fost conexe într-un dosar penal (procedura unică).

În motivarea plângerii a fost declarată că, investigarea procesului penal nr. 17pr/16 din 18.02.2016, în special, abordarea organului de urmărire penală și a procurorului Ion Geru, în cadrul procesului penal nu au corespuns cerințelor inerente, prin prisma art. 19 alin. (3), art. 254 și art. 274 CPP, ce țin de examinarea completă și multilaterală a cazului, fiind efectuată o investigație inefficientă, urmare a căreia s-a adoptat o decizie pripită, fără a dispune de probe concludente.

Ba mai mult, examinând ordonanța din 21.07.2023 de neînceperea a urmăririi penale pe marginea procesului penal nr. 17/16, putem constata fapta, că procurorul vizat iarăși nu a examinat materialele procesului penal sub toate aspectele, completă și obiectivă, a circumstanțelor cauzei pentru stabilirea adevărului și anume: *procurorul nu a lichidat toate neajunsurile stabilite anterior de către judecătorii de instrucție privind audierea tuturor persoanelor implicate în acte de maltratare și nu a corectat multiple erori, menționate prin încheieri judecătorești din 11.09.2020 (judecătorului de instrucție, Maria Terteza); din 18.06.2021 (judecătorul de instrucție, Constantin Damaschin); din 31.01.2022 (judecătorul de instrucție, Alina Gorceac); din 06.03.2023 (judecătorului de instrucție, Victor Rațoi).*

De exemplu, procurorul nu a ridicat și nu a examinat CD-video privind reținerea și împușcături la mun. Chișinău, r-l Telecentru din 04.07.2014, cel care a fost prezentat de petiționarul Denis Russu în calitate de probă și a fost vizionat în fața judecătorului de instrucție, Victor Rațoi la ultima ședința de judecată, în cauza nr. 10-185/2023.

Totodată, prin intermediul poștei terestre, la data de 12.09.2023 în adresa Penitenciarului nr. 17 – Rezina, cu nr. de intrare 737 (aviz nr. DS8010240044AS) a parvenit o notificare, efectuată în temeiul art. 313 alin. (4) Cod de procedură penală, semnată de grefier Dogoter Olga (tel : 1), prin care am fost informat că: „... la 02.10.2023, ora 15:15., va fi examinată plângerea formulată de către petiționar împotriva actelor, acțiunilor respective, potrivit prevederilor art. 313 Cod de procedură penală. Rezultând din prevederile legale enunțate, plângerea menționată va fi examinată în lipsa părților.”

În această ordine de idei, trebuie de menționat că, prezenta acțiune a fost înaintată împotriva ordonanței a procurorului în Procuratura mun. Chișinău, prin care s-a dispus refuz privind începerea urmăririi penale în baza art. 166¹ din Codul penal al RM (tortura/maltratarea), și evident, că dorința mea (în calitate de victima) de a participa în acest proces la susținerea plângerii este o cerință legitimă și justificată.

Cerere privind ridicarea excepției de neconstituționalitate:

Respectiv, având în vedere cele menționate supra, a fost solicitată ridicarea excepției de neconstituționalitate într-o cauză penală, care are ca obiect examinarea unei contestații formulate împotriva actelor a procurorului cu privire la refuz în începerea urmăririi penale pe marginea unui proces penal, întentat prin prisma elementelor a infracțiunilor prevăzute de art. 166¹ din Codul penal al Republicii Moldova, având în

vedere că sintagma „fără prezența părților” și termenul „poate” din articolul 313 alin. (4) din Codul de procedură penală [introdus prin LP245 din 31.07.23, MO 325-327/22.08.23 art.579; **în vigoare din 22.08.2023**], se referă la o pretinsă putere discreționară a judecătorului de instrucție de a refuza sau nu eliberarea încheierii motivate, cu citarea persoanei care a depus plângerea, *adică, pentru prezentare în proces a petiționarului/petentului/autorului plângerii (victimei actelor de tortură)*, or, instanța va aplica aceste dispoziții din Codul de procedură penală, mai exact atunci când va decide, unipersonal, referitor la situațiile de excepție, când judecătorul consideră necesar citarea părților pentru audierea explicațiilor în fața instanței.

Conform prevederilor art. 7 alin. (3) Cod de procedură penală, în cazul existenței incertitudinii cu privire la constituționalitatea legilor și a hotărârilor Parlamentului, a decretelor Președintelui RM, a hotărârilor și a ordonanțelor Guvernului, care urmează a fi aplicate în procesul judecării cauzei, instanța de judecată, din oficiu sau la cererea unui participant la proces, sesizează Curtea Constituțională pentru a se pronunța asupra constituționalității acestora.

Totodată, în baza alin. (3¹) „la ridicarea excepției de neconstituționalitate și la sesizarea Curții Constituționale, instanța de judecată nu este în drept să se pronunțe asupra temeiniciei sesizării sau asupra conformității normelor contestate cu prevederile Constituției, limitându-se la verificarea întrunirii următoarelor condiții: a) obiectul excepției intră în categoria actelor prevăzute la art. 135 alin. (1) lit. a) din Constituție; b) excepția este ridicată de către una dintre părți sau de reprezentantul acesteia ori de către instanța de judecată din oficiu; **c) prevederile contestate urmează a fi aplicate în procesul judecării cauzei;** d) nu există o hotărâre anterioară a Curții Constituționale având ca obiect prevederile contestate.

Alin. (3²) Ridicarea excepției de neconstituționalitate se dispune în termen de 5 zile prin încheiere care nu se supune niciunei căi de atac și care nu afectează continuarea examinării în fond a cauzei. Însă, până la pronunțarea Curții Constituționale asupra excepției de neconstituționalitate, debaterile judiciare se suspendă, cu excepția examinării demersurilor privind măsurile procesuale de constrângere. Instanța de judecată este obligată să sesizeze Curtea Constituțională în termen de 5 zile de la data emiterii încheierii. [Art.7 al. (3²) în redacția LP245 din 31.07.23, MO325-327/22.08.23 art.579; în vigoare 22.08.23].

În această ordine de idei, menționez că în baza art. 2 Cod de procedură penală, (1) Procesul penal se reglementează de prevederile Constituției Republicii Moldova, de tratatele internaționale la care Republica Moldova este parte și de prezentul cod. (2) Principiile generale și normele dreptului internațional și ale tratatelor internaționale la care Republica Moldova este parte constituie elemente integrante ale dreptului procesual penal și nemijlocit dau naștere drepturilor și libertăților omului în procesul penal. (3) *Constituția Republicii Moldova are supremație asupra legislației procesuale penale naționale.* Nici o lege care reglementează desfășurarea procesului penal nu are putere juridică dacă este în contradicție cu Constituția. (4) Normele juridice cu caracter procesual din alte legi naționale pot fi aplicate numai cu condiția includerii lor în prezentul cod. (5) În desfășurarea procesului penal nu pot avea putere juridică legile și alte acte normative care anulează sau limitează drepturile și libertățile omului, încalcă independența judecătorească, principiul contradictorialității, precum și contravin

normelor unanimrecunoscute ale dreptului internațional, prevederilor tratatelor internaționale la care Republica Moldova este parte.

Trebuie de menționat că „Excepție de neconstituționalitate” constituie mijlocul procedural pentru realizarea accesului cetățeanului, în calitate de titular al drepturilor și libertăților fundamentale privind controlul constituționalității actelor normative. Și aceasta se poate realiza numai în caz în care norma prezumată a fi neconstituțională urmează să fie aplicată la litigiul judiciar și este implicată persoana respectivă.

Potrivit art. 4 alin.(1) din Constituție, Curtea Constituțională are obligația se interpreta și aplica dispozițiile constituționale privind drepturile și libertățile omului în concordanță cu Declarația Universală a Drepturilor Omului, cu pactele și cu celelalte tratate internaționale la care Republica Moldova este parte.

Prin normele procesual-penale și execuțional-penale, legislatorul a urmărit instituirea unui complex echitabil între aceste două mari sarcini ale procesului penal, pentru stabilirea adevărului și exercitarea unei justiții veritabile (sub aspect procedural).

Instanțele judecătorești, care aplică normele procedur penale, sînt obligate să activeze în așa mod, încît nici o persoană să nu fie lipsită în dreptul său privind accesul la justiție. Pentru a corespunde celor trei criterii de calitate - **accesibilitate**, **previzibilitate** și **claritate**, norma de drept trebuie să fie formulată cu suficientă precizie, astfel încît să permită persoanei să decidă asupra conduitei sale și să prevadă, în mod rezonabil, în funcție de circumstanțele cauzei, consecințele acestei conduite. În caz contrar, cu toate că legea conține o normă de drept care aparent descrie conduita persoanei în situația dată, persoana poate pretinde că nu-și cunoaște drepturile și obligațiile. Într-o astfel de interpretare, norma ce nu corespunde criteriilor clarității este contrară art. 23 alin. (2) din Constituția RM, care statuează asupra obligației statului de a garanta și asigura dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle.

Potrivit art. 134 din Constituție, Curtea Constituțională este unica autoritate de jurisdicție constituțională în Republica Moldova care garantează supremația Constituției, asigură realizarea principiului separării puterii de stat în putere legislativă, putere executivă și putere judecătorească și garantează responsabilitatea statului față de cetățean și a cetățeanului față de stat.

O lege sau un alt act normativ, legitim adoptat de organele de resort, poate fi supus controlului constituționalității conform art. 135 din Constituția RM, potrivit căruia Curtea Constituțională exercită, la sesizare, controlul constituționalității legilor și altor actelor normative.

În lumina celor expuse supra, întru respectarea drepturilor și libertăților fundamentale ale petiționarului, pentru participarea în calitate de petentul, petiționarul, victimă (actelor de tortură) sau partea vătămată în instanțele de judecată la examinarea plângerilor depuse în baza art. 313 Cod de procedură penală, în temeiul art. 135 alin. (1) lit. g) din Constituția Republicii Moldova; art. 24 alin. (1), art. 25 lit. d) din Legea cu privire la Curtea Constituțională; art. 4 alin. (1) lit. g), art. 38 alin.(1) lit. d) din Codul jurisdicției constituționale; art. 7 alin. (3¹) lit. c) Cod de procedură penală, a fost solicitată ridicarea excepției de neconstituționalitate a unor prevederi din art. 313 alin. (4) din Codul de procedură penală al Republicii Moldova [în redacția LP245 din 31.07.23, MO325-327/22.08.23 art.579; în vigoare 22.08.2023];

14

IV. EXPUNEREA PRETINSELOR ÎNCĂLCĂRI ALE CONSTITUȚIEI, PRECUM ȘI A ARGUMENTELOR ADUSE ÎN SPRIJINUL ACESTOR AFIRMAȚII:

Conform prevederilor art. 58 – 60 din Cod de procedura penală, *se consideră victimă orice persoană fizică sau juridică căreia, prin infracțiune, iau fost aduse daune morale, fizice sau materiale; Victima are un interes în cadrul procesului penal și este interesată în rezultatele acestuia; Victima actelor de tortură, este obligată să prezinte, obiecte, documente și alte mijloace de probă de care dispune, precum și mostre pentru cercetare comparativă; Victima este audiată în condițiile prevăzute pentru audierea martorului; să facă declarații și explicații; să participe la ședința de judecată, inclusiv la examinarea materialelor cauzei și etc.*

De asemenea, conform art. 58 alin. (3) pct. 2¹) CPP, victima beneficiază de dreptul să depună declarații și să dea explicații, alin. (4) pct. 1), *victima torturii, tratamentelor inumane sau degradante, indiferent de faptul dacă este recunoscută în calitate de parte vătămată sau parte civilă, dispune de asemenea de următoarele drepturi: să fie consultată de un avocat pe tot parcursul procesului penal ca și celelalte părți în proces;*

Totodată, în baza art. 323 alin. (1) din Codul de procedură penală, „Partea vătămată, participând la judecarea cauzei, dispune de drepturile și obligațiile prevăzute în art. 60. Alin. (2) Judecarea cauzei se desfășoară cu participarea părții vătămate sau a reprezentantului ei, cu excepțiile prevăzute de prezentul cod.

Iar, în baza art. 60 alin. (1) pct. 2), 3), 7), 8), 9), 15) CPP, *partea vătămată dispune de următoarele drepturi: să facă declarații și explicații; să prezinte documente și alte mijloace de probă pentru a fi anexate la dosarul penal și cercetate în ședința de judecată; să ia cunoștință de materialele cauzei penale și să noteze orice informații din dosar, la orice etapă a procesului penal, cu excepția cazului în care se impun restricții de către procuror printr-o ordonanță motivată; să participe la ședința de judecată, inclusiv la examinarea materialelor cauzei; să pledeze în dezbateri judiciare privitor la prejudiciul cauzat; să participe la judecarea cauzei pe cale ordinară de atac;*

În așa mod, trebuie de menționat că în conformitate cu prevederile art. 212 Cod de procedură penală, coroborate cu jurisprudența CEDO, în special *cauza Ernst și alții vs. Belgia, 15 iulie 2003*, precum și în baza pct. 106 sbpct. 16) din Instrucțiunea cu privire la activitatea de evidență și documentare procesuală în judecătoria și curțile de apel, Anexă la Hotărârea). CSM nr. 142/4 din 2014, (modificat ECSM139/11 din 14.06.22, MO194-200/01.07.22 art. 758; în vigoare 01.08.2022), potrivit căruia plângerile înaintate în baza art. 313 Cod de procedură penală, se regăsesc la rubrica „Materiale Confedinaționale”, astfel se examinează în ședință de judecată închisă.

În baza Ordinului Ministerului Justiției nr. 189 din 17 iulie 2019 și Hotărârii nr. 301/18 din 30 iulie 2019 al Consiliului Superior al Magistraturii, pentru asigurarea executării art. 32 alin. (2) din Codul de procedură penală, a fost aprobat Regulamentul privind desfășurarea ședințelor de judecată cu utilizarea aplicației de teleconferință în instanțele judecătorești și instituțiile penitenciare.

15

Acest Regulament se aplică în exclusivitate ședințelor de judecată desfășurate pentru examinarea chestiunilor prevăzute de art. 469, 473¹ și 473² din Codul de procedură penală și numai dacă implică comunicarea prin intermediul aplicației de teleconferință.

De asemenea, acest Regulament nu prevede modul de examinare a plângerilor depuse în ordinea prevăzută de art. 313 CPP, or, această categorie de dosare este considerată ca fiind o excepție de la regula generală instituită de norma legală, or, instanța de judecată urma să asculte declarațiile petiționarului (victimei) sau martorului într-o ședință închisă, secretă și confidențială. (document confidențial înseamnă orice document sau orice alt tip de material care nu este clasificat drept "public", (Regulations of the Registry, Confidențial: „a nu fi dezvăluit publicului”, pct. 14¹¹ lit. b) din Regulamentul Curții Penale Internaționale).

Totodată, conform scrisoarei nr. 07-06 nr. 91 din 28.07.2023 Comisia juridică, numiri și imunități a Parlamentului Republicii Moldova, examinând proiectul de lege pentru modificarea unor acte normative, prezentat cu titlu de inițiativă legislativă de către Guvernul Republicii Moldova, s-a propus prin Raportul nr. 197 din 21.06.2023 proiectul de lege spre examinare și adoptarea în a doua lectură în cadrul ședinței plene a Parlamentului.

La Art. II, pct. 90, Articolul 313 alineatul (4) a avut următorul cuprins:

„(4) Plângerea se examinează de către judecătorul de instrucție în termen de până la 30 de zile, cu citarea procurorului, persoanei care a depus plângerea, precum și a persoanelor ale căror drepturi și libertăți pot fi afectate prin admiterea plângerii. Neparticiparea în ședință a procurorului, persoanei care a depus plângerea și/sau a persoanelor ale căror drepturi și libertăți pot fi afectate prin admiterea plângerii nu împiedică examinarea acesteia. Procurorul este obligat să prezinte în instanță materialele corespunzătoare în termen de 5 zile de la citare. În cadrul examinării plângerii dau explicații procurorul, persoana care a depus plângerea și persoanele ale căror drepturi și libertăți pot fi afectate prin admiterea plângerii.”;

Totodată, deputata PAS, Olesea Stamate s-a propus la pct. 97, și Comisia s-a acceptat modificări referitor la art. 313, alin. (4), care **va avea următorul conținut:**

„(4) Plângerea se examinează de către judecătorul de instrucție în termen de 30 de zile, fără prezența părților, cărora li se comunică data examinării plângerii. Judecătorul, printr-o încheiere motivată, poate dispune fixarea ședinței pentru prezentare la proces, cu citarea procurorului, a persoanei care a depus plângerea, precum și a persoanelor ale căror drepturi și libertăți pot fi afectate prin admiterea plângerii. Neparticiparea în ședință a procurorului, a persoanei care a depus plângerea și/sau a persoanelor ale căror drepturi și libertăți pot fi afectate prin admiterea plângerii nu împiedică examinarea acesteia. În ambele cazuri, procurorul este obligat să prezinte în instanță materialele corespunzătoare în termen de 5 zile de la înștiințare. În cazul examinării plângerii în cadrul ședinței de judecată, dau explicații procurorul, persoana care a depus plângerea și persoanele ale căror drepturi și libertăți pot fi afectate prin admiterea plângerii.”

Argumentare: Examinarea contestațiilor în ordinea art. 313, urmează să aibă loc preponderent în formă scrisă, ca excepție fiind situațiile când judecătorul consideră necesar citarea participanților.

Astfel, normele care trebuie respectate de judecător și angajații sistemului judecătoresc se află în Regulamentele și Instrucțiunile ale Consiliului Superior al Magistraturii, Codurile de procedură, și în alte legi. Iar, conform prevederilor Legii nr. 544, se găsesc enumerate obligațiile statutare ale judecătorilor, dar care trebuie respectate, inclusiv în timpul soluționării cauzelor.

Menționez, că până la moment actual **nu a fost aprobat nici un Regulament** cu privire la modul de examinare a plângerilor depuse în ordinea prevăzută de art. 313 Cod de procedură penală, după schimbări în Codul de procedură penală din 22.08.2023.

Cu alte cuvinte, nu există nici un act normativ, îndrumar sau instrucțiune, care să descrie cazurile, care pot fi considerate „excepție”, atunci când judecătorul va fi obligat să citeze participanții la proces, cu prezența fizică în fața instanței.

În această ordine de idei, prin refuzul de a elibera încheiere motivată, pentru citarea părților și prezentare la proces a petiționarului (**victima actelor de tortură**), persoanei care a depus plângerea, se încalcă dreptul petentului privind desfășurarea ședinței în mod egal și echitabil, astfel, se încalcă prevederile Codului de procedură penală, prevăzute de art. 17; 19; 20; 28; 58; 212; 300; 313; 323 alin. (1), combinată cu art. 60 alin. (1) pct. 2), 3), 8) din Cod de procedura penală și art. 6 § 1 la CEDO (dreptul la un proces echitabil).

De asemenea, întru asigurarea unei apărări efective, dat fiind specificul speței deduse judecății în ordine prevăzută de art. 300 CPP și 313 CPP și în contextul circumstanțelor cauzei (*a se vedea* prevederile art. 58 – 60, 212 și 323 CPP) pentru aflarea adevărului pe caz și formarea unor concluzii juste, ***se impune prezența fizică în sala de judecată a petentului, petiționarului, victimei, părții vătămate, pentru a asigura desfășurarea procesului în mod confidențial, participând personal sau, dacă legea permite, prin reprezentanți, la examinarea contestației împotriva actelor a procurorului.***

Din punctul meu de vedere, la această categorie de victime se referă:

- **Victima actelor de tortură, a tratamentelor inumane sau degradante;**
- **Victima unei infracțiuni deosebit de grave sau excepțional de grave contra persoanei;**
- **Victima minor în vârstă de până la 14 ani;**
- **Victima în cauzele penale privind infracțiunile cu caracter sexual, privind traficul de copii sau violența în familie;**
- **Victima persoană iresponsabilă;**

Menționez, că dreptul la justiție este garantat atât în legislația națională cât și în tratatele internaționale. Dreptul la apărare este consacrat în Declarația Universală a Drepturilor Omului, Pactul Internațional cu privire la Drepturile Civile și Politice și Convenția Europeană a Drepturilor Omului - ca o garanție a dreptului la un proces echitabil al oricărei persoane, precum și în principiile constituționale prin care se instituie obligativitatea respectării Constituției, a supremației sale și a legilor, *inclusiv garantarea dreptului ca victima unor ilegalități să fie audiat în fața instanței de judecată cu asigurarea non-divulgării chestiunilor puse în discuție.*

Ba mai mult, având în vedere că în multe cazuri persoanele care au participat la ședințe prin teleconferințe reclamă diverse probleme tehnice privind comunicarea nemijlocită în proces între participanții la proces și instanța de judecată, unde calitatea

acustică este defectuoasă încât, de exemplu, condamnații deținuți în Penitenciar „*nu aud*” și nici „*nu înțeleg*” corespunzător conținutul comunicărilor verbale în cadrul ședinței, întru respectarea dreptului acestora la un proces echitabil și la apărare efectivă, considerăm imperios necesară a oferi posibilitatea judecătorului de instrucție de a dispune escortarea deținutului din Penitenciar, pentru participarea fizică în proces în calitate de *petiționar, victimă, partea vătămată*, în sala de judecată, la examinarea plângerilor depuse în baza art. 313 din Codul de procedură penală.

Respectiv, se solicită verificarea corespunderii constituționalității dispozițiilor art. 313 alin. (4) din Codul de Procedură Penală RM, în coraport cu prevederile art. 16, 20, 23, 26, 53 și 54 din Constituție RM, or normele materiale indicate supra, **nu stabilesc clar condițiile pentru citarea părților și prezența fizică în proces.**

Or, este evident, că în cazul examinării plângerii privind refuzul organului de urmărire penală de a începe urmărirea penală, în baza art. 166¹ Cod penal, este necesară audierea petentului (**presupusa victima actelor de tortura**), în fața instanței, în ședința închisă și secretă, în mod confidențial, iar, sintagma „fără prezența părților”, din norma vizată supra, îngrădește accesul liber la justiție. **Ba mai mult, legiutorul nu a prevăzut modul și condițiile de excepție, când instanța va decide necesar citarea și audierea părților.**

În această ordine de idei, se solicită verificarea corespunderii constituționalității sintagmei „**fără prezența părților**”, din articolul 313 alin. (4) din Codul de procedură penală, pentru clarificarea acestei norme prin prisma art. 20 din Constituție RM „accesul liber la justiție” și corespunderea art. 6 CEDO „dreptul la un proces echitabil”.

Totodată, apreciez că problema ridicată în prezenta cauză, constă și în verificarea conformității cuvântului „**poate**” din articolul 313 alin. (4) din Codul de procedură penală **cu principiul certitudinii juridice**. Or, potrivit jurisprudenței Curții Europene, în virtutea principiului certitudinii juridice, statul trebuie să respecte și să aplice într-o manieră previzibilă și coerentă legile pe care le-a adoptat, iar dispozițiile legale trebuie să fie accesibile publicului destinat și redactate cu suficientă claritate (*a se vedea* cauza Broniowski v. Polonia, 22 iunie 2004, § 184).

Prin urmare, Curții îi rămâne să examineze constituționalitatea termenului „**poate**”, care descrie prerogativa judecătorului de instrucție de a refuza sau nu dispunerea printr-o încheiere motivată fixarea ședinței cu citarea și prezentarea la proces a persoanei care a depus plângerea, în funcție de principiul certitudinii juridice, manifestat sub forma exigențelor previzibilității legii (articolul 23 alin. (2) din Constituție), și de dreptul privind accesul liber la justiție și dreptul de apărare (articolul 20 și 26 din Constituție).

Cu privire la exigențele calității legii, menționez că, exigențele preeminenței dreptului presupun, *inter alia*, asigurarea legalității și a certitudinii juridice (Raportul privind preeminența dreptului, adoptat de Comisia de la Veneția la cea de-a 86 sesiune plenară, 2011, § 41).

În acest sens, articolul 23 alin. (2) din Constituție implică adoptarea de către legislator a unor legi accesibile, previzibile și care oferă garanții împotriva abuzurilor.

Condiția accesibilității presupune ca textele de lege să poată fi cunoscute de către destinatari. Orice persoană trebuie să poată dispune de informații privind normele juridice aplicabile într-un caz concret (cauza Khlyustov v. Rusia, 11 iulie 2013, § 68).

Accesibilitatea legii are în vedere aducerea la cunoștința publică a actelor normative și intrarea în vigoare a acestora, care se realizează în baza articolului 76 din Constituție, legea publicându-se în Monitorul Oficial.

La rândul ei, condiția previzibilității este îndeplinită atunci când îi permite persoanei – în caz de necesitate, cu o asistență juridică adecvată – să prevadă, într-o măsură rezonabilă în circumstanțele cauzei, consecințele pe care le poate avea o anumită conduită (cauza Gestur Jónsson și Ragnar Halldór Hall v. Islanda, 30 octombrie 2018, § 88; cauza Berardi și Mularoni v. San Marino, 10 ianuarie 2019, § 40).

De asemenea, legea trebuie să precizeze cu suficientă claritate întinderea și modurile de exercitare a puterii de apreciere a autorităților în domeniul respectiv, ținând cont de scopul legitim urmărit (Sissanis v. România, 25.01.2007, § 66). **O putere discreționară care nu este delimitată, chiar dacă face obiectul controlului judiciar din punct de vedere formal, nu trece de testul previzibilității** (HCC nr. 28 din 23 noiembrie 2015, § 61). La elaborarea unui act normativ, legislatorul trebuie să respecte normele de tehnică legislativă pentru ca acesta să corespundă exigențelor calității, i.e. accesibilitatea și previzibilitatea (HCC nr. 6 din 19 martie 2019, § 39).

Astfel, consider că sintagma „**fără prezența părților**” și termenul „**poate**” din articolul 313 alin. (4) din Codul de procedură penală [introdus prin LP245 din 31.07.23, MO 325-327/22.08.23 art.579; în vigoare din 22.08.2023], se referă la o pretinsă putere discreționară a judecătorului de instrucție de a refuza sau nu eliberarea încheierii motivate, cu citarea persoanei care a depus plângerea, *adică, pentru prezentare în proces a petiționarului/petentului/autorului plângerii (victimei actelor de tortură)*.

În consecință, situația actuală îl poate pune pe judecător într-o poziție dificilă, deoarece dacă nu există un refuz scris de la partea vătămată (victima actelor de tortură) privind participarea la ședință, acest lucru poate duce la încălcarea accesului la justiție în mod egal (art. 20 din Constituție, în coraborare cu art. 16 [egalitatea în fața legii și a autorităților publice], și ca urmare, încălcarea dreptului la un proces echitabil, garantat de art. 6 al CEDO).

Ba mai mult, instanța „poate” va aplica aceste dispoziții al art. 313 alin. (4) din Codul de procedură penală, mai exact atunci când va decide, unipersonal, referitor la situațiile de excepție, când judecătorul consideră necesar citarea părților pentru audierea explicațiilor, prezentarea probelor ș.a. Așadar, o condiție primordială pentru existența tratamentului diferențiat o reprezintă caracterul comparabil al situațiilor (DCC nr. 72 din 27 mai 2021, § 30). În prezenta cauză, putem stabili un tratament diferențiat între diferite situații și categorii de persoane.

Trebuie de menționat, că posibilitatea persoanei de a utiliza toate mijloacele procesuale pentru apărarea sa, corespunde **principiul preeminenței dreptului** ce constituie și una din exigențele unui proces echitabil în sensul prevederilor art. 6 § 1 din Convenția CEDO (cauza Roșca vs. Moldova, nr. 6267/02 din 22.03.2005),

Luînd în vedere cele expuse, în coroborare cu art. 20 și art. 54 din Constituția Republicii Moldova, „Orice persoană are dreptul privind accesul la justiție și la satisfacție efectivă din partea instanțelor judecătorești competente împotriva actelor care violează drepturile, libertățile și interesele sale legitime.”

Iar, în același timp dreptul la apărare este garantat de art. 26 din Constituția RM. Dispoziția art. 26 alin. (1) este imperativă și nu lasă loc pentru îndoieli: **dreptul la**

apărare aparține oricui, fără nici un fel de excepție. Limitarea dreptului la apărare ar fi evident o încălcare a prevederilor Constituției. În același timp, textul Constituției declară că acest drept este garantat de stat, deoarece, termenul „garantat” presupune responsabilitatea statului de **a crea condiții** prospere pentru oricare în acest domeniu.

Alin. (2), (3) și (4) ale art. 26 dezvoltă garanțiile procedurale care sunt esențiale pentru exercitarea dreptului la apărare. Totuși Constituția conține **elementele esențiale** care sunt necesare pentru respectarea acestui drept, deși nu în același articol. Elementele esențiale sunt:

1. **dreptul persoanei de a se apăra ea însăși;**
2. dreptul persoanei de a alege un apărător;
3. dreptul persoanei de a fi informată despre dreptul la apărare;
4. dreptul persoanei de a i se oferi un apărător din oficiu, fără plată

Așadar, dreptul persoanei de a se apăra ea însăși, rezultă din art. 26 al Constituției și este statuat în art. 60 alin. (1) pct. 2), 3), 7), 8), 9), 15) al Codului de procedură penală, care prevede următoarele definiție: să facă declarații și explicații; să prezinte documente și alte mijloace de probă pentru a fi anexate la dosarul penal și cercetate în ședința de judecată; să ia cunoștință de materialele cauzei penale și să noteze orice informații din dosar, la orice etapă a procesului penal, cu excepția cazului în care se impun restricții de către procuror printr-o ordonanță motivată; să participe la ședința de judecată, inclusiv la examinarea materialelor cauzei; să pledeze în debateri judiciare privitor la prejudiciul cauzat; să participe la judecarea cauzei pe cale ordinară de atac; Totodată, procedura penală prevede dreptul părții vătămate în cauzele penale privind infracțiuni cu caracter sexual, privind violența în familie, privind traficul de persoane sau privind traficul de copii, privind infracțiunile de tortură, tratamente inumane sau degradante, de drepturi: să fie informată cu privire la serviciile de suport de care poate beneficia (asistență medicală, consiliere psihologică, servicii de adăpost, asistență juridică), subiecții care acordă aceste servicii și condițiile generale de acordare a acestora; să fie asistată, în condițiile legii, de un avocat care acordă asistență juridică garantată de stat; să fie însoțită de o persoană de încredere, alături de avocatul său, la toate cercetările, inclusiv la ședințele de judecată închise; să fie audiată în prezența unui avocat, în condiții de respectare a demnității și intimității. Partea vătămată este audiată în condițiile prevăzute de prezentul cod pentru audierea martorului. Partea vătămată minoră este audiată în condițiile art. 110¹. (a se vedea art. 60 alin. (1¹), (1²), (2), (4), (5) din Codul de procedură penală).

Ba mai mult, în baza art. 323 alin. (2) coroborate cu prevederile art. 212 din Codul de procedură penală, „**Judecarea cauzei se desfășoară cu participarea părții vătămate sau a reprezentantului ei, în ședință de judecată închisă, adică confidențială.**”

Finalmente, prevederile art. 313 alin. (4) Cod de procedură penală [în redacția LP245 din 31.07.23, MO325-327/22.08.23 art.579; în vigoare 22.08.2023], și anume, sintagma „**fără prezența părților**” contravine prevederilor art. 58, 60, 212 și 323 Cod de procedură penală, iar, cuvântului „**poate**” din norma vizată, se referă la o pretinsă putere discreționară a judecătorului de instrucție, și dă dreptul de a decide unipersonal, dacă victima torturii va fi audiată în fața instanței, folosind toate mijloacele legale în apărarea dreptului vătămat de o autoritate publică în cadrul unui proces penal.

20

**V. PREVEDERI RELEVANTE DIN HOTĂRÂREA CURȚII
CONSTITUȚIONALE nr. 2 din 09.02.2016 PENTRU
INTERPRITAREA art. 135 alin. (1) lit. a) și g) din CONSTITUȚIA RM:**

În temeiul hotărârii menționate, Curtea Constituțională a hotărât:

În sensul art. 135 alin.(1) lit. a) și g) coroborat cu art. 20, 115, 116 din Constituție:

În cazul existenței incertitudinii privind constituționalitatea Legilor, Hotărârilor a Parlamentului, decretelor Președintelui Republicii Moldova, hotărârilor și ordonanțelor Guvernului, ce urmează a fi aplicate la soluționarea unei cauze aflate pe rolul său, instanța este obligată să sesizeze Curtea Constituțională;

- Excepția de neconstituționalitate poate fi ridicată în fața instanței de judecată de către oricare dintre părți sau de reprezentantul acesteia, precum și de instanța de judecată din oficiu;

- Sesizarea privind controlul constituționalității unor norme ce urmează a fi aplicate la soluționarea unei cauze se prezintă direct Curții Constituționale de către judecătorii sau complete de judecată din cadrul Curții Supreme de Justiție, Curților de Apel și judecătoriilor, pe rolul cărora se află cauza;

- Judecătorul ordinar nu se pronunță asupra temeiniciei sesizării sau conformității cu Constituția a normelor contestate, limitându-se exclusiv la verificarea următoarelor condiții: 1) obiectul excepției intră în categoria actelor cuprinse la art. 135 alin. (1) lit. a) din Constituția; 2) excepția este ridicată de către una dintre părți sau de reprezentantul acesteia, sau indică că este ridicată de către instanța de judecată din oficiu; 3) prevederile contestate urmează a fi aplicate la soluționarea cauzei; 4) nu există o hotărâre anterioară a Curții avînd ca obiect prevederile contestate.

Pînă la adoptarea de către Parlament a reglementărilor în executarea hotărîrii, sesizării privind excepția de neconstituționalitate se prezintă Curții Constituționale de către judecătorii/ completele de judecată din cadrul Curții Supreme de Justiție, Curților de Apel, judecătoriilor pe rolul cărora se află cauza, în temeiul aplicării directe a art. 135 alin. (1) lit. a) și g) din Constituția Republicii Moldova.

**VI. LEGISLAȚIA PERTINENTĂ.
PREVEDERI RELEVANTE DIN CONSTITUȚIA REP. MOLDOVA:**

Prevederi relevante ale Constituției sunt următoarele:

Articolul 16

Egalitatea

(1) Respectarea și ocrotirea persoanei constituie o îndatorire primordială a statului.

(2) Toți cetățenii Republicii Moldova sînt egali în fața legii și a autorităților publice, fără deosebire de rasă, naționalitate, origine etnică, limbă, religie, sex, opinie, apartenență politică, avere sau de origine socială.

Articolul 20

Accesul liber la justiție

- (1) Orice persoană are dreptul la satisfacție efectivă din partea instanțelor judecătorești competente împotriva actelor care violează drepturile, libertățile și interesele sale legitime.
- (2) Nici o lege nu poate îngreuna accesul la justiție.

Articolul 23

Dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle

- (1) Fiecare om are dreptul să i se recunoască personalitatea juridică.
- (2) Statul asigură dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle. În acest scop statul publică și face accesibile toate legile și alte acte normative.

Articolul 26

Dreptul la apărare

- (1) Dreptul la apărare este garantat.
- (2) Fiecare om are dreptul să reacționeze independent, prin mijloace legitime, la încălcarea drepturilor și libertăților sale.
- (3) În tot cursul procesului, părțile au dreptul să fie asistate de un avocat, ales sau numit din oficiu.
- (4) Amestecul în activitatea persoanelor care exercită apărarea în limitele prevăzute se pedepsește prin lege.

Articolul 53

Dreptul persoanei vătămate de o autoritate publică

- (1) Persoana vătămată într-un drept al său de o autoritate publică, printr-un act administrativ sau prin nesoluționarea în termenul legal a unei cereri, este îndreptățită să obțină recunoașterea dreptului pretins, anularea actului și repararea pagubei.
- (2) Statul răspunde patrimonial, potrivit legii, pentru prejudiciile cauzate prin erorile săvârșite în procesele penale de către organele de anchetă și instanțele judecătorești.

Articolul 54

Restrângerea exercițiului unor drepturi sau al unor libertăți

- (1) În Republica Moldova nu pot fi adoptate legi care ar suprima sau ar diminua drepturile și libertățile fundamentale ale omului și cetățeanului.
- (2) Exercițiul drepturilor și libertăților nu poate fi supus altor restrângeri decât celor prevăzute de lege, care corespund normelor unanim recunoscute ale dreptului internațional și sînt necesare în interesele securității naționale, integrității teritoriale, bunăstării economice a țării, ordinii publice, în scopul prevenirii tulburărilor în masă și infracțiunilor, protejării drepturilor, libertăților și demnității altor persoane, împiedicării divulgării informațiilor confidențiale sau garantării autorității și imparțialității justiției.
- (3) Prevederile alineatului (2) nu admit restrângerea drepturilor proclamate în articolele 20-24.
- (4) Restrângerea trebuie să fie proporțională cu situația care a determinat-o și nu poate atinge existența dreptului sau a libertății.

Lol

Prevederile relevante ale Codului de procedură penală, adoptat prin Legea nr. 122 din 14.03.2003, (modificat prin LP245 din 31.07.23, MO325-327/22.08.23 art.579; în vigoare 22.08.2023), sunt următoarele:

Articolul 58

Victima

„[...]”

(3) Victima beneficiază de asemenea de următoarele drepturi:

2) să prezinte documente, obiecte și alte mijloace de probă pentru confirmarea cererii sale;

2¹) să depună declarații și să dea explicații;

3) să se adreseze cu o cerere suplimentară;

5) să ceară de la organul de urmărire penală să fie recunoscută ca parte vătămată în cauza penală;

9) să atace ordonanța de neîncepere a urmăririi penale în decurs de 10 zile din momentul primirii copieii de pe ordonanța respectivă și să ia cunoștință de materialele în baza cărora a fost emisă această ordonanță;

10) să fie apărată de acțiunile interzise de lege în modul prevăzut pentru apărarea persoanelor participante la procesul penal;

11) să fie asistată, la acțiunile procesuale efectuate cu participarea ei, de un avocat ales;

[...]

(4) Victima unei infracțiuni deosebit de grave sau excepțional de grave contra persoanei, victima torturii, tratamentelor inumane sau degradante, victima infracțiunilor cu caracter sexual sau a violenței în familie, victima traficului de ființe umane și victim traficului de copii, indiferent de faptul dacă este recunoscută în calitate de parte vătămată sau parte civilă, dispune de asemenea de următoarele drepturi:

1) să fie consultată de un avocat pe tot parcursul procesului penal ca și celelalte părți în proces;

2) să fie asistată, în condițiile legii, de un avocat care acordă asistență juridică garantată de stat;

3) să fie însoțită de o persoană de încredere, alături de avocatul său, **la toate cercetările, inclusiv la ședințele închise;**

6) să fie audiată în prezența unui avocat, în condiții de respectare a demnității și intimității;

[...]

(8) Victima este obligată:

1) să se prezinte la citarea organului de urmărire penală sau a instanței judecătorești și să dea explicații la solicitarea acestor organe, cu excepția victimei traficului de ființe umane;

[...]

(9) Victima are și alte drepturi și obligații prevăzute de prezentul cod.

(10) Victima beneficiază de drepturile sale și își exercită obligațiile personal sau, dacă legea permite, prin reprezentanți. În cazul în care victimă este un minor sau o persoană iresponsabilă, drepturile acesteia sînt exercitate de reprezentanții ei legali în

modul prevăzut de prezentul cod. Drepturile victimei decedate sînt preluate de succesorii ei.

(11) Victima este audiată în condițiile prevăzute de prezentul cod pentru audierea martorului. Victima minoră este audiată în condițiile art. 110¹.

Articolul 60
Partea vătămată

„[...]

(1) Partea vătămată dispune de următoarele drepturi:

2) să facă declarații și explicații;

3) să prezinte documente și alte mijloace de probă pentru a fi anexate la dosarul penal și cercetate în ședința de judecată;

7) să ia cunoștință de materialele cauzei penale și să noteze orice informații din dosar, la orice etapă a procesului penal, cu excepția cazului în care se impun restricții de către procuror printr-o ordonanță motivată;

8) să participe la ședința de judecată, inclusiv la examinarea materialelor cauzei;

9) să pledeze în dezbateri judiciare privitor la prejudiciul cauzat;

15) să participe la judecarea cauzei pe cale ordinară de atac;

[...]

(2) Partea vătămată este obligată:

1) să se prezinte la citarea organului de urmărire penală sau a instanței judecătorești;

2) să facă declarații la cererea organului de urmărire penală sau a instanței judecătorești;

[...].”

Articolul 212
Confidențialitatea urmăririi penale

„ ... (1) Materialele urmăririi penale nu pot fi date publicității decît cu autorizația persoanei care efectuează urmărirea penală și numai în măsura în care ea consideră că aceasta este posibil, cu respectarea prezumției de nevinovăție, și ca să nu fie afectate interesele altor persoane și ale desfășurării urmăririi penale în condițiile Legii nr. 133 din 8 iulie 2011 privind protecția datelor cu caracter personal.

(2) Dacă este necesar a se păstra confidențialitatea, persoana care efectuează urmărirea penală previne martorii, partea vătămată, partea civilă, partea civilmente responsabilă sau reprezentanții lor, apărătorul, expertul, specialistul, interpretul, traducătorul și alte persoane care asistă la efectuarea acțiunilor de urmărire penală despre faptul că nu au voie să divulge informația privind urmărirea penală. Aceste persoane vor da o declarație în scris că au fost prevenite despre răspunderea pe care o vor purta conform art. 315 din Codul penal.

[...].”

Articolul 215

Obligația organului de urmărire penală, a procurorului și a instanței de judecată de a lua măsuri pentru asigurarea securității participanților la proces și a altor persoane

„ (1) În circumstanțele prevăzute de Legea cu privire la protecția martorilor și altor participanți la procesul penal, organul de urmărire penală, procurorul sau, în funcție de caz, instanța de judecată sînt obligați să ia măsurile prevăzute de legislație pentru ocrotirea vieții, integrității corporale, libertății sau bunurilor participanților la proces și, în condițiile legii, ale rudelor apropiate și membrilor de familie ai acestora. [...].”

Articolul 300

Sfera controlului judiciar

„[...] (2) Judecătorul de instrucție examinează plîngerile împotriva actelor ilegale ale organelor de urmărire penală și ale organelor care exercită activitate specială de investigații dacă persoana nu este de acord cu rezultatul examinării plîngerii sale de către procuror sau nu a primit răspuns la plîngerea sa de la procuror în termenul prevăzut de lege.

(3) Judecătorul de instrucție examinează plîngerile împotriva acțiunilor ilegale ale procurorului care nemijlocit exercită acțiuni de urmărire penală dacă persoana nu este de acord cu rezultatul examinării plîngerii sale de către procuror sau nu a primit răspuns la plîngerea sa de la procuror în termenul prevăzut de lege. [...].”

Articolul 313

Plîngerea împotriva acțiunilor și actelor ilegale ale organului de urmărire penală și ale organului care exercită activitate specială de investigații

„ ... (1) Plîngerile împotriva acțiunilor și actelor ilegale ale organului de urmărire penală și ale organelor care exercită activitate specială de investigații pot fi înaintate judecătorului de instrucție de către bănuit, învinuit, apărător, partea vătămată, de alți participanți la proces sau de către alte persoane drepturile și interesele legitime ale cărora au fost încălcate de aceste organe, în cazul în care persoana nu este de acord cu rezultatul examinării plîngerii sale de către procuror sau nu a primit răspuns la plîngerea sa de la procuror în termenul prevăzut de lege.

[...] (4) Plîngerea se examinează de către judecătorul de instrucție în termen de 30 de zile, fără prezența părților, cărora li se comunică data examinării plîngerii. Judecătorul, printr-o încheiere motivată, poate dispune fixarea ședinței pentru prezentare la proces, cu citarea procurorului, a persoanei care a depus plîngerea, precum și a persoanelor ale căror drepturi și libertăți pot fi afectate prin admiterea plîngerii. Neparticiparea în ședință a procurorului, a persoanei care a depus plîngerea și/sau a persoanelor ale căror drepturi și libertăți pot fi afectate prin admiterea plîngerii nu împiedică examinarea acestora. În ambele cazuri, procurorul este obligat să prezinte în instanță materialele corespunzătoare în termen de 5 zile de la înștiințare. În cazul examinării plîngerii în cadrul ședinței de judecată, dau explicații procurorul, persoana care a depus plîngerea și persoanele ale căror drepturi și libertăți pot fi afectate prin admiterea plîngerii. [...].”

Articolul 323

Participarea părții vătămate la judecarea cauzei și efectele neprezentării ei

„ ... (1) Partea vătămată, participînd la judecarea cauzei, dispune de drepturile și obligațiile prevăzute în art. 60.

(2) Judecarea cauzei în primă instanță și în instanța de apel se desfășoară cu participarea părții vătămate sau a reprezentantului ei, cu excepțiile prevăzute de prezentul cod.

[...].”

Prevederile relevante ale Hotărârii Consiliului Superior al Magistraturii nr. 142/4 din 04 februarie 2014, (Instrucțiune cu privire la activitatea de evidență și documentare procesuală în judecătoria și curțile de apel), sunt următoarele:

„[...] VII. PROCEDURA DE GESTIONARE A MATERIALELOR CARE ȚIN DE COMPETENȚA JUDECĂTORULUI DE INSTRUCȚIE

106. Materialele examinate de judecătorul de instrucție se clasifică în material confidentiale și neconfidentiale. Urmează a fi considerate confidentiale demersurile examinate în cadrul urmăririi penale reieșind din prevederile art. 212 din Codul de procedură penală:

[...]

16. Plîngeri înaintate în baza art. 313 CPP

[...].”

Prevederile relevante ale Convenției Europene a Drepturilor Omului, ratificată de Republica Moldova la 01.02.1998:

Articolul 6

Dreptul la un proces echitabil

„1. Orice persoană are dreptul la judecarea cauzei sale în mod echitabil, în mod public și în termen rezonabil, de către o instanță independentă și imparțială, instituită de lege, care va hotărî fie asupra încălcării drepturilor și obligațiilor sale cu caracter civil, fie asupra temeiniciei oricărei acuzații în materie penală îndreptate împotriva sa. Hotărârea trebuie să fie pronunțată în mod public, dar accesul în sala de ședință poate fi interzis presei și publicului pe întreaga durată a procesului sau a unei părți a acestuia, în interesul moralității, al ordinii publice ori al securității naționale într-o societate democratică, atunci când interesele minorilor sau protecția vieții private a părților la proces o impun, sau în măsura considerate absolut necesară de către instanță când, în împrejurări speciale, publicitatea ar fi de natură să aducă atingere intereselor justiției.”

Articolul 17

Interzicerea abuzului de drept

„Nicio dispoziție din prezenta Convenție nu poate fi interpretată ca autorizând unui stat, unui grup sau unui individ, un drept oarecare de a desfășura o activitate sau de a îndeplini un act ce urmărește distrugerea drepturilor sau libertăților recunoscute de prezenta Convenție, sau de a aduce limitări acestor drepturi și libertăți, decât cele prevăzute de această Convenție”.

VII. EXPUNEREA CERINTELOR AUTORULUI SESIZĂRII:

Autorul sesizării consideră că sunt întrunite condițiile, menținute în Hotărârea Curții Constituționale nr. 2 din 09.02.2016 pentru interpretarea art. 135 alin. (1) lit. a) și lit. g) din Constituția Republicii Moldova.

Prin prezenta sesizare se solicită verificarea corespunderii constituționalității dispozițiilor art. 313 alin. (4) din Cod de Executare, cu prevederile art. 16, 20, 23, 26, 53 și 54 din Constituție.

Astfel, solicit verificarea constituționalității sintagmei „**fără prezența părților**” din alin. (4) al art. 313 din Cod de procedură penală, pentru clarificarea acestei norme prin prisma „accesului liber la justiție” și corespunderea respectării „dreptului la un proces echitabil” în cazul în care, în baza art. 58, 60, 212 și 323 Cod de procedură penală, victima torturii (parte vătămată), beneficiază de dreptul: *să participe la ședința de judecată, inclusiv la examinarea materialelor cauzei; să depună declarații și să dea explicații în ședință de judecată închisă și secretă; să pledeze în dezbateri judiciare; iar, judecarea cauzei se desfășoară cu participarea părții vătămate sau a reprezentantului ei, cât și verificarea conformității cuvântului „poate” din norma vizată „cu principiul certitudinii juridice”, or, evident că legiuitorul nu a prevăzut modul și condițiile de excepție obligatorie, când petiționarul poate se pretinde la audierea în fața instanței, participând personal la examinarea cauzei penale, iar, instanța va decide necesar citarea părților pentru prezentare la proces, or, această categorie de dosare este considerată ca fiind o excepție de la regula generală instituită de norma legală.*

Un prim aspect care urmează a fi examinat de Înalță Curte se referă la analiza faptului că o persoană, care se află în calitate de victimă (partea vătămată) actelor de tortură, a tratamentelor inumane sau degradante; unei infracțiuni deosebit de grave sau excepțional de grave contra persoanei; victima minor în vârsta de până la 14 ani; victima în cauzele penale privind infracțiunile cu caracter sexual, privind traficul de copii sau violența în familie sau persoană iresponsabilă, în cauzele examinate în ordinea prevăzută de art. 313 Cod de procedură penală, nu poate fi privată în niciun fel de dreptul de a participa la proces, cu posibilitatea prezenței fizice pentru depunerea declarațiilor și explicațiilor direct în fața judecătorului de instrucție în ședință închisă și secretă. (analiza coliziunii prin prisma ale art. 16 și 20 din Constituția RM).

Astfel, până în prezent, legiuitorul nu a prevăzut nici o excepție de situații, când judecătorul va fi obligat să citeze participanților la proces.

Este evident, că există o categorie de dosare în care este imposibil ca judecătorul să ia o decizie obiectivă fără a discuta personal cu partea vătămată în cadrul procesului, lipsind astfel victima de dreptul de a-și apăra și de a-și afirma drepturile în instanța.

În același timp, nici teleconferință și nici plângerea în formă scrisă nu prevede toate condițiile necesare, precum și nu garantează că informațiile despre derularea cercetării materialului procesului penal, va fi examinate obiectiv și complet.

Astfel, responsabilitatea directă a judecătorului de a vedea și asculta personal explicațiile petiționarului despre evenimentele în timpul cărora victima a fost vătămată, pentru a examina în mod egal toate probele și a lua o decizie justă, devine o persoană impersonală cu nume și prenume pe hârtie, ceea ce poate face ulterior posibil, ca un infractor-atacator să evite de la răspunderea penală.

Astfel, **un al aspect** prin prisma căruia urmează a fi verificată constituționalitatea dispozițiilor alin. (4) din art. 313 Cod de procedură penală, se referă la contradictorii cu prevederile art. 23 și 26 din Constituția RM.

Din conținutul prevederilor alin. (4) al art. 313 CPP, nu este nici clar și nici previzibil cum urmează să acționeze petentul, petiționarul, victimă, parte vătămată și în ce caz, astfel încât instanța de judecată nu ar considera necesar să audieze participanții la proces într-o ședința închisă.

Astfel, prevederile contestate, nu îndeplinesc standardul previzibilității legii. Iar, conform art. 23 alin. (2) din Constituția RM, statul asigură dreptul fiecărui om de a-și cunoaște drepturile și îndatoririle.

Totodată, cum ar trebui să reacționeze „*victimă actelor de tortură*” la o încălcare a drepturilor sale fundamentale, inclusiv procedurale, dacă dreptul la apărare este afectat prin examinarea plângerii sale „fără prezența părților” în proces.

În acest sens, articolul 23 alin. (2) din Constituție implică adoptarea de către legislator a unor legi accesibile, previzibile și care oferă garanții împotriva abuzurilor.

Or, potrivit art. 13 al CEDO, orice persoană, are dreptul de a se adresa efectiv unei instanțe naționale, chiar și atunci când încălcarea s-ar datora unor persoane care au acționat în exercitarea atribuțiilor lor oficiale. Norma convenției dispune că „*Orice persoana are dreptul la judecarea cauzei sale în mod echitabil cu dreptul la un remediu efectiv*”, fără nici o excepție.

Astfel, legiuitorul, la adoptarea prevederilor art. 313 alin. (4) Cod de procedură penală, nu a finalizat normele legii, care în viitor ar putea pune sub semnul întrebării chiar examinarea dosarelor prin prisma respectării prevederilor art. 3 și 6 al CEDO, precum și alte dificultăți cu care se pot confrunta participanții la proces, or normele materiale indicate supra, nu stabilesc clar condițiile pentru citarea părților și prezența fizică în proces, pentru a avea posibilitate să reacționeze independent, prin mijloace legitime, la încălcarea drepturilor și libertăților sale (art. 26 din Constituția RM).

Menționăm, că interpretarea dubioasă a acestei norme juridice, pune la îndoială soluția judecătorului atunci când decide citarea (sau refuz) persoanei care a depus plângerea, și poate duce, de asemenea, la abuzul de serviciu sau, dimpotrivă, să beneficieze de statutul său de judecător la înfăptuire justiției cu încălcarea intereselor tuturor participanților la proces.

Totodată, potrivit art. 1 al Legii cu privire la statutul judecătorului nr. 544 din 20 iulie 1995 (cu modificările și completările ulterioare), *puterea judecătorească se exercită numai prin instanța judecătorească în persoana judecătorului, unicul purtător al acestei puteri.*

1. Judecătorul este persoana investită constituțional cu atribuții de înfăptuire a justiției, pe care le execută în baza legii.

2. Judecătorii instanțelor judecătorești sînt independenți, imparțiali și inamovibili și se supun numai legii.

În context obțin relevanța prevederile art. 114 din Constituția Republicii Moldova și art. 15 din Legea nr. 514 din 06.07.1995 cu privire la organizarea judecătorească, *justiția se înfăptuiește în numele Legii prin intermediul Curții Supreme de Justiție, Curților de Apel și judecătorilor.*

Curtea Europeană a Drepturilor Omului a menționat în nenumărate rânduri în practica sa, inclusiv instituită în cauzele contra Moldovei că, art. 6 al Convenției consfințește una dintre cele mai fundamentale valori ale unei societăți democratice.

Același standard este aplicabil inclusiv în cazul judecătorilor care acționează cu titlu oficial reprezentând puterea judecătorească ca una din cele trei puteri în stat.

Într-o atare abordare considerăm, că sunt atinse și drepturile victimei (părții vătămate) inclusiv prin prisma art. 54 din Constituție, potrivit căruia: „În Republica Moldova nu pot fi adoptate legi care ar suprima sau ar diminua drepturile și libertățile fundamentale ale omului și cetățeanului. Exercițiul drepturilor și libertăților nu poate fi supus altor restrîngerii decît celor prevăzute de lege, care corespund normelor unanim recunoscute ale dreptului internațional și sînt necesare în interesele securității naționale, integrității teritoriale, bunăstării economice a țării, ordinii publice, în scopul prevenirii tulburărilor în masă și infracțiunilor, protejării drepturilor, libertăților și demnității altor persoane, împiedicării divulgării informațiilor confidențiale sau garantării autorității și imparțialității justiției. **Prevederile alineatului (2) nu admit restrîngerea drepturilor proclamate în articolele 20-24. Restrîngerea trebuie să fie proporțională cu situația care a determinat-o și nu poate atinge existența dreptului sau a libertății.**”

Din conținutul acestei norme constituționale reiese principiu privind posibilitatea persoanei de a folosi toate mijloacele procedurale necesare pentru apărarea sa.

Acest principiu consacră ideea că petiționarul (victima, parte vătămată) dispune de un șir de pîrghii care pot fi utilizate pentru apărarea dreptului său procesual, și anume **participând la judecarea cauzei cu prezența fizică în fața instanței de judecată**, fără îngrădiri și dubii neîntemeiate.

Iar, prin reglementarea expusă de legiuitor la alin. (4) al art. 313 CPP, s-a oferit instanțelor dreptul privind examinarea dosarelor unipersoanl, fără prezența părților, Totodată, în cazul examinării plîngerii privind refuzul organului de urmărire penală de a începe urmărirea penală, în baza art. 166¹ Cod penal, considerăm că este necesar atât audierea petentului (presupusa victima actelor de tortura) în fața instanței, cât și accesul participanților la examinarea cauzei în ședința închisă și secretă.

Astfel, considerăm că, prin reglementarea respectivă pentru care se solicită ridicarea excepției de neconstituționalitate, legiuitorul a neglijat normele tehnicii legislative, prevăzute de art. 20 și 23 din Constituție și art. 6 și 13 al Convenției CEDO, prin ce se încalcă accesul liber la justiție a unui petiționar, în calitate de victima actelor de tortură, la examinarea plîngerilor depuse în ordinea prevăzută de art. 313 CPP.

Excepția este invocată de cet. Russu Denis, or prevederile contestate urmează a fi aplicate la soluționarea cauzei, aflate pe rol la Judecătoria Chișinău, sediul Ciocana.

Nu există o hotărâre anterioară a Curții avînd ca obiect prevederile contestate din analiza jurisprudenței Curții Constituționale, nu am depistat vre-o hotărâre anterioară a Curții în privința problemelor abordate.

VIII. DECLARAȚIA ȘI SEMNĂTURILE:

Declar pe onoare că informațiile în prezentul formular sunt exacte.

Avocat Aliona Dragomir _____

Cet. Denis Russu _____

Russu Denis _____
pagina 20 din 20

Dosar nr.10-1748/2023
1-21056815-12-10-04092023-1

ÎNCHEIERE

20 septembrie 2023

mun.Chișinău

Judecătoria Chișinău, sediul Ciocana

Instanța de judecată în componență:
Președintele ședinței, judecător

Victor Rațoi

examinând unipersonal, cererea lui Denis Russu privind ridicarea excepției de neconstituționalitate în cadrul examinării plângerii depuse în condițiile art.313 Cod de Procedură Penală, -

A C O N S T A T A T :

În adresa instanței de judecată, la 01 septembrie 2023 Russu Denis a înaintat judecătorului de instrucție plîngere prin care solicită:

- anularea ordonanței din 21.07.2023, emisă de către procuror în Procuratura municipiului Chișinău, Oficiul Principal, Ion Geru, privind refuzul în începerea urmăririi penale în cadrul procesului penal nr. 17pr/16 cu clasarea procesului, ca fiind una ilegală și neîntemeiată;
- anularea ordonanței din 21.08.2023, emisă de către procuror, adjunct-interimar al procuroruluișef al Procuraturii municipiului Chișinău, Viorel BEIU din 21.08.2023 privind respingerea plângerii ca neîntemeiată, înaintată în ordinea art. 2991 CPP, ca fiind nefondată;
- obligarea lichidării tuturor neajunsurilor depistate cu reluarea investigațiilor asupra faptului sesizat, în vederea stabilirii adevărului a faptelor de tortură, prevăzute de art. 1661 Cod penal;
- înlăturarea deficiențelor stabilite anterior de procurorul ierarhic superior, menționate prin ordonanța din 30.09.2022 și din 04.11.2022, cât și de instanțele judecătorești, menționate prin încheiere din 11.09.2020, din 18.06.2021, din 31.01.2022 și din 06.03.2023.
- a oferi posibilitate de a fi audiat suplimentar de către procuror.

La 01.09.2023, în instanță a mai parvenit, în temeiul art. 313 CPP, plângerea avocatului Dragomir Angela, în interesele lui Russu Denis, Timofți Oleg, Pridorjni Victor și Ișcenco Veaceslav prin care sunt formulate solicitări similare.

Atât dosarul nr. 10 –1748/2023, cât și dosarul 10 – 1749/2023, se află spre soluționare în procedura judecătorului Victor Rațoi.

Prin încheierea din 05 septembrie 2023 plângerile date au fost conexate spre examinare într-o singură procedură.

La 15 septembrie 2023, Russu Denis și avocatul său a înaintat o cerere privind ridicarea excepției de neconstituționalitate a unor prevederi din art. 313 alin. (4) din Codul de procedură penală al Republicii Moldova [în redacția LP245 din 31.07.23, MO325-327/22.08.23 art.579; în vigoare 22.08.23];

Solicită petiționarul și avocatul să fie sesizată Curtea Constituțională a Republicii Moldova privind ridicarea excepției de neconstituționalitate și verificarea constituționalității sintagmei „fără prezența părților” din alin. (4) al art. 313 din Cod de procedură penală, pentru clarificarea acestei norme prin prisma ”accesului liber la justiție ” și corespunderea respectării ”dreptului la un proces echitabil” în cazul în care, în baza art. 58, 60, 212 și 323 Cod de procedură penală, victima torturii (parte vătămată), beneficiază de dreptul: să participe la ședința de judecată, inclusiv la examinarea materialelor cauzei; să depună declarații și să dea explicații în ședință de judecată închisă și secretă; să pledeze în dezbateri judiciare; iar, judecarea cauzei se desfășoară cu participarea părții vătămate sau a reprezentantului ei, cât și verificarea conformității cuvântului „poate” din norma vizată „cu principiul

certitudinii juridice”, or, evident că legiutorul nu a prevăzut modul și condițiile de excepție obligatorie, când petiționarul poate se pretinde la audierea în fața instanței, participând personal la examinarea cauzei penale, iar, instanța va decide necesar citarea părților pentru prezentare la proces, or, această categorie de dosare este considerată ca fiind o excepție de la regula generală instituită de norma legală.

Audiind poziția participanților prezenți la proces, studiind temeiurile de fapt și de drept invocate în cerere și raportându-le, per ansamblu, condițiilor speței, instanța de judecată ajunge la concluzia de a admite cererea privind ridicarea excepției de neconstituționalitate în cadrul examinării cauzei, reieșind din considerentele ce urmează.

În conformitate cu pct. 82 din Hotărârea Curții Constituționale nr. 2 din 9 februarie 2016 pentru interpretarea articolului 135 alin.(1) lit. a) și g) din Constituția Republicii Moldova, *judecătorul ordinar nu se va pronunța asupra temeiniciei sesizării sau asupra conformității cu Constituția a normelor contestate, ci se va limita exclusiv la verificarea întrunirii următoarelor condiții: obiectul excepției intră în categoria actelor cuprinse la articolul 135 alin.(1) lit.a) din Constituție; excepția este ridicată de către una din părți sau reprezentantul acesteia, sau indică faptul că este ridicată de către instanța de judecată din oficiu; prevederile contestate urmează a fi aplicate la soluționarea cauzei; nu există o hotărâre anterioară a Curții având ca obiect prevederile contestate.*

Verificarea constituționalității normelor contestate constituie competența exclusivă a Curții Constituționale. Astfel, judecătorii ordinari nu sunt în drept să refuze părților sesizarea Curții Constituționale, decât doar în condițiile menționate la pct. 82.

Totodată, instanța remarcă că, în conformitate cu art. 135 alin. (1) lit. a) din Constituția Republicii Moldova, Curtea Constituțională exercită, la sesizare, controlul constituționalității legilor și hotărârilor Parlamentului, a decretelor Președintelui Republicii Moldova, a hotărârilor și ordonanțelor Guvernului, precum și a tratatelor internaționale la care Republica Moldova este parte.

Urmare a celor invocate, instanța constată ca fiind întemeiată cererea menționată a lui D. Russu și avocatului Aliona Dragomir privind ridicarea excepției de neconstituționalitate a unor prevederi ale art. 313 Cod de procedură penală.

Totodată, instanța de judecată consideră necesar a dispune suspendarea examinării cauzei, până la exercitarea, de către Curtea Constituțională, a controlului constituționalității prevederilor normei indicate deoarece rezultatele ce urmează a fi obținute urmează să determine modalitatea de examinare în continuare a plîngerii menționată.

În temeiul celor expuse și în conformitate cu prevederile art. art. 7, 41, Cod de procedură penală, art. 135 din Constituția Republicii Moldova, în acord cu Hotărârea Curții Constituționale nr. 2 din 09.02.2016 pentru interpretarea art. 135 alin. (1) lit. a) și g) din Constituție, instanța de judecată –

DISPUNE:

Admite cererea lui Russu Denis și a avocatului Aliona Dragomir privind ridicarea excepției de neconstituționalitate a prevederilor alin. (4) al art. 313 Cod de procedură penală.

Expediază Curții Constituționale prezenta încheiere și sesizarea avocatului menționată.

Suspendă examinarea plîngerii formulată de către Russu Denis și a avocatului Aliona Dragomir în cauza nr. 10-1748/2023 pînă la data în care instanța va fi informată privitor la rezultatul examinării cererii menționată privind ridicarea excepției de neconstituționalitate a prevederilor alin. (4) al art. 313 Cod de procedură penală.

Încheierea separat nu este susceptibilă căilor de atac, însă poate fi atacată odată cu fondul cauzei.

Președintele ședinței,
Judecător

semnat

Victor Rațoi

Copia corespunde originalului

Judecător

V. Rațoi